Pitch 1.000 Buurtbanen Utrecht

Gemeenteraad Utrecht – Raadsinformatie Bijeenkomst – 5 januari 2021

00:00

Geachte voorzitter en leden van de gemeenteraad van Utrecht.

Mijn naam is Gert Dijkstra en ik spreek hier vandaag namens EenUtrecht.

Op 26 november 2020 hebben we hier in uw raad en aan uw voorzitter ons voorstel voor 1.000 Buurtbanen overhandigd. Vandaag lichten we u het voorstel graag toe.

00:18

1. Waarom zouden we dit willen?

Ik zal u vier goede redenen geven.
(i) Omdat we willen dat mensen niet langer dan een jaar naar betaald werk moeten zoeken.
(ii) Omdat we vinden dat als iemand voor meer dan acht uur per week onbetaald vrijwilligerswerk doet met bijstand, dat hij of zij dan ten onrechte niet wordt betaald voor dat zinvolle werk.
(iii) Omdat we weten dat mensen die langdurig vastzitten in de bijstand 'moeilijk vindbaar' zijn en vooral baat hebben bij een betaalde baan 'om de hoek'; vooral behoefte hebben aan een vertrouwd en veilig contact in de eigen buurt of stad en graag met mensen willen werken die ze ook buiten het werk nog kunnen zien.
(iv) Omdat we zien dat de ongelijkheid tussen aan de ene kant 'de hoog betaalde – voor een deel ook nog zinloze – banen' en aan de andere kant 'de vele laag betaalde of niet betaalde – vaak veel zinvollere – banen' – dat die ongelijkheid –

(a) steeds zichtbaarder wordt;
(b) niet is uit te leggen aan burgers;
(c) mensen terecht boos of verdrietig maakt;
(d) steeds meer mensen ook aanzet om de overheid te wantrouwen, te vermijden of zelfs te gaan bestrijden. Dat ontwricht onze samenleving.

Daarom zou de Utrechtse gemeenteraad deze 'richting voor 1.000 Buurtbanen' moeten steunen en als dit voorstel binnenkort in uw raad ter stemming wordt gebracht ook 'vóór moeten stemmen'.

Kortom, help de langdurige bijstandsuitkeringen de wereld uit, om te beginnen uit Utrecht. Dat is de ambitie en niets minder. Een jaar of langer geen betaald werk vinden past absoluut niet in een samenleving waar voldoende zinvol werk is voor iedereen die wil en kan werken.

01:49

2. Waarom zou u nog tegen zijn? De Buurtbaan is namelijk de enige 'basisbaan' waar iedereen voordeel bij heeft.

Voor de langdurig werkzoekende is het voordeel evident:
(i) geen stress meer,
(ii) verlost van vernederende verplichtingen,
(iii) je doet mee en voelt je wél gewaardeerd,
(iv) je wordt trots op wie je bent en wat je kunt,
(v) waarbij je ook weer kunt werken aan je eigen talenten en ontwikkeling,
(vi) je bouwt wél extra pensioen op,
(vii) misschien ga je er financieel ook nog iets op vooruit en
(viii) je verbeterd je positie op de arbeidsmarkt.

Voor de Buurt- en Burgerorganisaties – afgekort BBO – idem:
(i) ze worden sterker want het verbreed en vergroot de inzet met extra mensen
(ii) en de BBO's kunnen veel meer uren maken en meer en beter werk doen.

Daarmee levert het ook voordelen op voor de gemeenschappen in de buurten:
die worden prettiger, mooier en vaak ook nog veiliger.

En het biedt voordelen voor ambtenaren:
je werkt wordt er leuker op, want in plaats van vooral te controleren of iemand wel voldoet aan de verplichtingen voor het ontvangen van de bijstand ga je mensen stimuleren en helpen bij het vinden van een passende Buurtbaan.

Ten slotte, het voordeel voor de gemeente, de wethouder en uzelf als raadsleden:
(i) je kunt laten zien dat je het 'verschil' kunt maken, kunt zorgen voor een positieve trendbreuk, dat je er toe doet,
(ii) zonder dat het echt extra geld kost en dus ten koste gaat van iets anders.

03:08

3. Dus iets om te willen – met vele voordelen – maar, hoe werkt het dan?

Om te beginnen nodigt de gemeente de ca. 200 tot 300 BBO's actief uit om zich te melden met Buurtbanen. Werk dat nu blijft liggen of waar soms een vrijwilliger - met behoud van bijstand - enkele uren per week onbetaald werk doet, soms met een vrijwilligersvergoeding van maximaal € 1.800 per jaar.

Iedere Utrechter die langer dan 1 jaar een bijstandsuitkering ontvangt en werkzoekende is – en dat zijn ca. minimaal 6.000 mensen – wordt door de gemeente uitgenodigd om te reageren op het aanbod van de BBO's. Ze krijgen allen de bewuste keus actief voorgelegd: 'de bijstand houden of gaan werken in een Buurtbaan'.

Stel iemand is alleenstaande, werkzoekend en langer dan drie jaar in de bijstand, en hij of zij wil 24 uur per week gaan werken in een Buurtbaan, dan gaat deze persoon er financieel al iets op vooruit, namelijk ca. € 150.

De gemeente is net zo veel kwijt als voorheen, want de subsidie is € 18.500 ofwel 90% van de loonkosten en dat is net zoveel als de bijstand en de huidige werk- en re-integratiekosten samen. De BBO betaald de overige 10% ofwel € 2.050 en dat is net een beetje meer dan de huidige vrijwilligersvergoeding. De betrokkene zelf komt op de loonlijst van de BBO – of bij een tussenorganisatie in het geval de BBO dit niet goed zelf kan organiseren – en heeft dus een betaalde baan, doet mee, telt mee.

Dat hebben wij uitgewerkt voor alle denkbare situaties en alles bij elkaar opgeteld blijkt dan dat het kostenneutraal kan worden uitgevoerd; het hoeft de gemeente dus geen extra geld te kosten.

04:46

4. Welnu, wat is dan het verschil met andere voorstellen voor basisbanen of maatschappelijke banen – in Utrecht maar ook elders in het land?

De 4 belangrijkste verschillen op een rij:
(i) Ons voorstel gaat wél uit van blijvende banen, omdat veel mensen met bijstand ook langdurig zonder betaald werk zitten, vaak ook langer dan 3 jaar en de kans op betaald werk is dan minimaal. De Buurtbaan kan dan de enige optie op betaald werk zijn.

(ii) Ons voorstel zoekt de banen binnen de gemeenschap zelf, bij BBO's; met als voordeel dat de betrokkene in een bestaand vangnet en team kan komen werken. Dus juist niet in dienst als ambtenaar bij de gemeente, met voor veel mensen – langdurig in de bijstand – te formele lijnen en teams op te grote afstand van de eigen belevingswereld. Naast de BBO's – zoals buurthuizen, buurtwerkkamers, lokale zorg- en welzijnsgroepen, sportverenigingen en culturele bewonersgroepen – zouden ook scholen en instanties in de buurtzorg goede plekken voor Buurtbanen kunnen zijn.

(iii) We gaan dus uit van ervaringsdeskundige begeleiding en jobcoaching bij de BBO's zelf en maak daar dan een wat extra geld voor vrij. Dit in plaats van het optuigen van vaak weer relatief veel te dure nieuwe kantoor- of opleidingsdeskundige structuren met jobcoaches en werkbegeleiders, vaak ook zelfs van buiten de eigen stad.

(iv) Ten slotte, ons voorstel is véél ambitieuzer: het gaat uit van het principe dat uiteindelijk in Utrecht niemand meer langer dan 1 jaar een bijstandsuitkering heeft – tenzij iemand daar heel bewust voor kiest.

06:32

In een reactie van de wethouder op ons voorstel (brief d.d. 17 december 2020) laat zij weten ons voorstel wel sympathiek te vinden maar ze ziet 6 beren op de weg; met als advies om daarom ons voorstel voor de 1.000 Buurtbanen bij BBO's niet te steunen.

Alle door de wethouder genoemde 'beren op de weg' – één deels uitgezonderd – kunnen we direct weerleggen. Als u wilt weten hoe, lichten we dat graag toe. In het bijzonder als het gaat over de financiële haalbaarheid. Het is wel degelijk financieel haalbaar, dat kunnen we aantonen.

07:07

5. Mijn vraag aan u is: gaan we nu weer maanden praten tot aan de volgende verkiezingen in 2022?

Als het aan u ligt blijkbaar wel. Uw wethouder en uzelf zitten hier al bijna drie jaar en al die tijd bent u samen nog niet tot een voorstel gekomen. Blijkbaar is deze zaak van langdurig naar betaald werk zoeken voor u geen urgente zaak? Maar dat is het wel! Het is zeer urgent. Net als corona. Net als het ongekende onrecht van de toeslagen. Daarom moeten we nú beginnen!

07:38

6. Maar zult u denken, hoe kunnen we dit snel en toch goed starten?

Mijn antwoord zou zijn: begin direct, direct nadat u deze richting van Buurtbanen heeft vastgesteld – als startpunt en ambitie voor de toekomst.
Die 1.000 gaan we niet in 1 jaar halen, maar beginnen is nu veel belangrijker. Gewoon door te starten gaan we al doende leren hoe het nog beter kan en forceren we ook waar dat nodig is zogenoemde 'stelselwijzigingen' – waar ook de wethouder over spreekt.

Begin dus met een kopgroep van al sterkere BBO's die mee willen doen en begin met de eerste 100 werkzoekenden die de stap kunnen en willen zetten. Dan laten we zien in Utrecht hoe het wél kan!

08:15

Ik dank u voor de gelegenheid om dit te kunnen toelichten, mede namens alle indieners van dit burgervoorstel voor '1.000 Buurtbanen in Utrecht' en zij die zich hebben verzameld in EenUtrecht, een nieuw politiek podium voor en van Utrechters. Dank voor uw aandacht.

08:33

Reactie op bezwaren wethouder

Brief wethouder Linda Voortman d.d. 17 december 2020 (kenmerk 8273387)

1. Het BUIG (bijstandsbudget) maakt het 'nu niet mogelijk deze besparing op de uitkering te gebruiken als dekking'.

Tot mijn grote verbazing deelt de wethouder deze opvatting ook al direct in de media (AD UN 18/12/2020), twee dagen na een gesprek met mij, met als titel '*het leek zo'n mooi plan, maar het is niet haalbaar*'.
Voortman in het AD: '*het plan is vooral financieel niet haalbaar en zijn er ook andere minpunten*'. Spijtig genoeg belde het AD UN ons niet direct voor een repliek. Dat was wel zo netjes geweest, want wat de wethouder in haar brief en in de krant beweert is niet juist. Sterker nog, het geeft echt een verkeerd beeld van de werkelijkheid en wekt de suggestie alsof een paar burgers in haar stad wel een leuk plannetje hadden maar helaas, het kan allemaal niet want er is niet nagedacht over hoe het te betalen?

Wat is de werkelijkheid? Die is dat in de 'Verdeelsystematiek gebundelde uitkering Participatiewet (Pw)' – ofwel het verdeelmodel BUIG – grotere gemeenten (met meer dan 40.000 inwoners) een bijstandsbudget krijgen toebedeeld op basis van een objectieve grondslag. Alleen kleinere gemeenten (minder dan 15.000 inwoners) ontvangen een budget op basis van historische werkelijk betaalde kosten op bijstand (en tussen 15.000 en 40.000 is het een combinatie van beide grondslagen).
Utrecht heeft echt meer dan 40.000 inwoners en in directe zin is ons bijstandsbudget dus volstrekt niet gerelateerd aan het aantal mensen bij ons in de bijstand, maar heeft het meer van doen met de zogenoemde 'kansen op bijstand' en de 'voorspelde fracties van normbedragen'. Weliswaar wordt bij de landelijke verdeling voor het uiteindelijk bepalen van het Utrechtse 'budgetaandeel' nog wel de verhouding tussen gemeenten meegewogen en kan het resultaat van kleinere gemeenten enige invloed hebben op ons totale bijstandsbudget. Maar, die invloed is gering.

Kortom, ik daag de wethouder uit om technisch onderbouwd aan te tonen hoe veel geld wij zouden verliezen (uit de BUIG) als wij als gemeente bijvoorbeeld 10% minder mensen in de bijstand zouden hebben.

Dan de overige 'vijf beren op de weg', volgens de wethouder!

2. ‘Er wordt (dus) gekozen voor een (deels) relatief kansrijke doelgroep’, omdat van de mensen die langer dan 1 jaar in de bijstand zitten velen ook nog kansrijk zijn, nog goed aan een reguliere baan kunnen komen (arrangement 1).

Zo zal het niet werken. Er zit namelijk een slimme prikkel in het plan voor ‘1.000 Buurtbanen’. Pas als je drie jaar of langer in de bijstand zit ontvangt de BBO een subsidie van 90% op de bruto loonkosten. Bij iemand die langer dan 1 jaar maar nog korter dan 3 jaar in de bijstand zit is dat 65%. Dus dat zal betekenen dat er vooral langdurig werkzoekenden worden bemiddeld en dat zijn echt niet meer mensen die kansrijk zijn, want dan zouden ze al een reguliere baan hebben kunnen vinden.

Je zou ons plan kunnen verfijnen door af te spreken dat voor mensen die ‘kansrijk’ zijn er wel een eindigheid zit op de Buurtbaan, bijvoorbeeld van maximaal drie jaar.

Overigens blijkt uit ervaring dat het plakken van ‘arrangementen’ op mensen zeer betwistbaar is. Ik ken veel gevallen waar het alsnog zo anders uitpakt!

3. ‘In het plan zien we deze begeleiding (training) onvoldoende terugkomen’.

Ervaren sterkere BBO’s zijn prima in staat mensen te begeleiden: maak gebruik van wat mensen al willen en kunnen, van bestaande teams en structuren bij ook BBO’s. Om meerdere BBO’s deel te kunnen laten nemen met Buurtbanen is het wel verstandig een aanvullend budget voor coaching op te nemen. Vooral de kleinere – nog startende - BBO’s zal dat echt nodig zijn.

4. De ‘grote schaal’ met de Buurtbanen betekent een ‘gevaar op verdringing’. Dat (1) kansrijke mensen kansarmen verdringen en dat (2) Buurtbanen vrijwilligerswerk gaat verdringen.

Dat eerste is al weerlegd, dat tweede ‘het verdringen van vrijwilligerswerk’ is deels nu juist ook de bedoeling. Het verdringen van vrijwilligerswerk dat mensen doen op basis van enkele uurtjes per week zal niet aan de orde zijn. Wat hier vooral gebeurt is dat veel Utrechters nu meer dan een dag per week, soms meerdere dagen per week, vrijwilligerswerk doen en daarmee feitelijk onbedoeld onbetaald zinvol werk aan het doen zijn, waar we allemaal van zouden moeten vinden dat het thuis hoort in een reguliere baan of Buurbaan. Feitelijk is het nu dus anders om: ‘onbetaalde banen – zogenaamd vrijwilligerswerk (> 8 uur/week) – verdringen de betaalde Buurt)banen’. En dat zit ook in ons plan: het gaat om Buurtbanen voor minimaal 24 uur per week. Ongelijkheid zal er niet zijn, scheve ogen evenmin, want als je enkele uren per week vrijwilligerswerk doet is het onbetaald; wordt het aanzienlijk meer (> 24 uur/week) dan heb je inderdaad recht op een Buurtbaan.

5. ‘Het is de vraag of de buurtorganisaties het werkgeversrisico kunnen dragen’.

Het antwoord is: niet altijd. En als ze dat niet kunnen zou de gemeente hen daar prima in kunnen ondersteunen met bijvoorbeeld een ‘shared service center’ waar sommige gemeenten (bijv. Arnhem) al mee experimenteren en/of werken. Dat kost wel iets, maar levert ook veel op, want hiermee worden BBO’s sterker en groter en kunnen ze een betere bijdrage leveren aan de welvaart en het welzijn in de stad. Dat – uiteindelijk – levert ons allen ook weer geld op.

6. Het plan zou niet goed werken voor ‘alleenstaande ouders en gezinnen’, want die houden met een werkverband van 24 uur (per week) recht op aanvullende bijstand.

Dit is inderdaad de enige ‘beer’ waar de wethouder deels een punt heeft. Maar ook hier is een oplossing goed denkbaar.

In ons voorstel voor 1.000 Buurtbanen ontvangt iemand bij een Buurtbaan van 24 uur per week 110% WML en bij 36 uur per week 100% WML. In deze opzet gaat een alleenstaande er financieel altijd iets op vooruit en voor gehuwden/samenwonenden is dat alleen het geval als ze ook echt fulltime gaan werken. Voor de gemeente geldt dat ze bijna altijd iets over houden, van een paar honderd euro tot soms zelfs meer dan naar schatting 10.000 euro. Alleen als een alleenstaande fulltime gaat werken en langer dan drie jaar in de bijstand zat kost het de gemeente circa 6.700 op jaarbasis. En dus in die gevallen waarbij iemand in de bijstand kinderen heeft en parttime in een Buurtbaan gaat werken, dit vanwege het recht op aanvullende bijstand.

Hoe al deze situaties optellen kan de gemeente goed zelf het beste uitrekenen. Onze inschatting is dat het redelijk kostenneutraal uitkomt. Mocht dat niet zo zijn dan zijn er nog genoeg knoppen waar je aan kunt draaien om het voorstel alsnog kostenneutraal in te kunnen voeren.